

İSTANBUL İLİ BEYLİKDÜZÜ İLÇESİNDE YAŞAYAN GÖÇMEN ÖĞRENCİLERİN DENEYİMLERİNİN İNCELENMESİ

ARAŞTIRMA MAKALESİ

Metin IŞIK¹, İsa BAHAT², İrfan ÖNCÜLER³, Aytaç ÖZDEMİR⁴

1 Dr. Öğr. Üyesi, Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi, Kaman Uygulamalı Bilimler Yüksekokulu, Yönetim Bilişim Sistemleri Bölümü, Kırşehir, isik.metin@ahievran.edu.tr, ORCID: 0000-0002-7431-4091.

2 Dr. Öğr. Üyesi, Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi, Kaman Uygulamalı Bilimler Yüksekokulu, Yönetim Bilişim Sistemleri Bölümü, Kırşehir, isabahat@ahievran.edu.tr, ORCID: 0000-0002-5600-2449.

3 Müdür Yardımcısı, Milli Eğitim Bakanlığı, Beylikdüzü Koç Ortaokulu, İstanbul, onculerirfan@gmail.com, ORCID: 0000-0002-0411-238X.

4 Müdür, Milli Eğitim Bakanlığı, Yaşar Acar Fen Lisesi, İstanbul, ozdemiraytac@gmail.com, ORCID: 0000-0001-2117-7728.

Geliş Tarihi: 13.06.2021 Kabul Tarihi: 06.09.2021 DOI: 10.37669/milliegitim.951813

Öz: Göçmen ailelerin eğitim düzeyi, ekonomik durumu, sosyal ve kültürel farklılıkları göçmen çocukların eğitim ortamlarına uyumunu güçleştirmektedir. Göç sonrası karşılaşılan sorunlar göçmen çocukları yeni ülkelerinde dezavantajlı hâle getirmektedir. Göçmen çocukların dil, aile, kültür gibi farklılıkları okul ve sosyal hayatlarında sorun yaşamalarına yol açabilmektedir. Bu çalışmada İstanbul ili Beylikdüzü ilçesinde öğrenim gören göçmen öğrencilerin eğitim ortamlarındaki deneyimlerine ve karşılaştıkları sorunlara ilişkin deneyimlerinin belirlenmesi amaçlanmaktadır. Göçmenlerin sağlık, güvenlik, iş bulma ve eğitim alanlarında yaşadıkları sorunlardan çocukları da etkilenebilmektedir. Son dönemde Türkiye'ye göç eden ailelerin çocuklarının eğitimleriyle ilgili duyu ve düşüncelerini öğrenmek, yaşadıkları sorunların çözümüne katkı sunacaktır. Araştırma, nicel araştırma yöntemlerinden betimsel tarama yöntemi ile gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın örnekleme maksimum çeşitlilik örnekleme yöntemiyle belirlenmiştir. Araştırmacılar tarafından alanyazın incelenerek oluşturulan madde havuzu uzman görüşüne sunulmuş, geri bildirimler doğrultusunda düzeltmeler yapılarak oluşturulan taslak anketin ön uygulaması yapılarak son şekli verilmiştir. Ölçme aracı İstanbul ili Beylikdüzü ilçesindeki devlet okullarında öğrenim gören 9 farklı ülke vatandaşı 185 göçmen öğrenciye uygulanmıştır. Araştırma sonucunda göçmen öğrencilerin uyum sürecinde karşılaştıkları sorunların giderilmesinde alternatif yöntemler kullandıkları, dil öğrenme ve iletişim sorunu yaşadıkları, eğitim ortamlarında ve sosyal yaşamda kabul görmelerine rağmen zaman zaman dışlandıkları, arkadaşlık kuramadıkları belirlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: göçmen öğrenciler, deneyim, eğitim

EXAMINING THE EXPERIENCES OF MIGRANT STUDENTS LIVING IN BEYLİKDÜZÜ DISTRICT OF İSTANBUL

Abstract:

Children of immigrants are also affected by the problems they experience in the fields of health, security, employment and education. Educational level, economic situation, social and cultural differences of immigrant families make it difficult for immigrant children to adapt to educational environments. In this study, it is aimed to determine the perceptions of immigrant students studying in İstanbul Beylikdüzü about their experiences in educational environments and the problems they face. Problems encountered after migration make immigrant children disadvantaged in their new country. Differences in language, family and culture of immigrant children can cause problems in their school and social life. Learning the feelings and thoughts of the children of families who have recently immigrated to Turkey about their education will contribute to the solution of their problems. The research was carried out with the descriptive survey method, one of the quantitative research methods. The sample of the study was determined by the maximum diversity sampling method. The item pool created by the researchers by examining the literature was presented to the expert opinion, and the draft questionnaire, which was created by making corrections in line with the feedback, was given its final form by pre-application. The measurement tool was applied to 185 immigrant students from 9 different countries studying at public schools in the Beylikdüzü district of İstanbul. As a result of the research, it has been determined that immigrant students use alternative methods to overcome the problems they encounter during the integration process, they have language learning and communication problems, they are sometimes excluded despite being accepted in educational environments and social life, and they cannot make friends..

Keywords: immigrant students, experience, education

Giriş

Dünyanın birçok bölgesinde yaşanan savaş, ekonomik sorunlar ve daha iyi bir yaşam arayışı bireylerin ülkelerini terk etmelerine veya zorunlu yer değiştirmelerine neden olmaktadır. Bu hareketlilik bireylerin kendisini ve göç ettikleri yeni ülkeleri sosyolojik, psikolojik ve ekonomik olarak etkilemekte ve değiştirmektedir. Türkiye’de bu hareketlilikten en fazla etkilenen ülkeler arasında yer almaktadır. Göç kavramı etkisi nedeniyle tüm dünyanın gündemini meşgul etmektedir. Bireylerin iradesi ya da

iradesi dışında, geçici veya kalıcı yerleşim amacıyla coğrafi, sosyal ve kültürel olarak yer değiştirme olarak tanımlanan göç (Koçak ve Terzi, 2012), toplumsal yaşamın tüm alanlarını etkilemektedir (Castles ve Miller, 2008). Sosyal veya siyasi nedenlerle birey veya grupların ülkeden ülkeye hareket etmesi, taşınma ve hicret açısından oldukça karmaşık bir süreci kapsamaktadır (Ereş, 2017; TDK, 2018). İnsanların farklı sebeplerle gerçekleştirdiği ve sonuçları da farklı bir süreç olan (Yılmaz, 2005) göç, eğitim ya da iş edinme amaçlı olarak kısa süreli yer değiştirme hareketlerini kapsamaktadır (Sağlam, 2006). Göç eylemi, ülke içinde ya da ülke sınırlarının dışına taşacak şekilde gerçekleştirilmektedir (Özdemir, Benzer ve Akbaş, 2009). Göç, bir olgu olarak nüfustan coğrafyaya, toplumbilimden ekonomiye sosyal bilimlerde büyük bir alanı içermektedir (Civan ve Gökalp, 2011). Göç kaynaklarında göç eden kişiye göçmen denir (Erol ve Ersever, 2014). Göçmenlerin, öncelikli amaçları güvenli bir yerde hayatlarını sürdürmektir (Buz, 2004). Bu yüzden sosyal, siyasi ve ekonomik bir olgu olan göç, bireyin iradesiyle ya da baskıyla belirlendiği bir süreçtir. Uluslararası literatürde göçmen sözcüğü ile birlikte mülteci sözcüğü daha özel bir alan için kullanılmaktadır (Akıncı, Nergiz ve Gedik, 2004). Göç, birey ve toplumları yaşam ve insan hakları ile can güvenliğinden mahrum etme gibi geniş ve insani özelliği olan bir olgudur (Akıncı, Nergiz ve Gedik, 2004). Kişilerin dinî, sosyal, ekonomik, kültürel, siyasi gerekçelerle tek ya da aileleriyle aldıkları göç etme kararına 'bireysel göç'; farklı sebeplerle toplumsal veya bölgesel düzeyde insanların yer değiştirmesine 'toplu göç' denilmektedir. Göç kavramı ile kastedilen insan hareketliliği, tarih boyunca sosyal hayatın ve günümüz dünyasının önemli görülen olaylarından biridir. Bu açıdan uluslararası göç ve oluşan problemler, küreselleşme ile önem kazanmıştır. Göç küreselleşmenin yaşandığı tüm coğrafyalarda öne çıkmakta ve herkesi yakından ilgilendirmektedir (Sarıttaş, Şahin ve Çatalbaş, 2016). Göçmenler ile toplum arasında dil, yaşam tarzı ve kültürel alışkanlıklar, uyum, dışlanma gibi sorunlar yaşanabilmektedir.

Göç, dünyadaki bütün insanları etkileyen bir süreçtir ve insanların sosyal, ekonomik, siyasi, kültürel vb. sebeplerle başka bir yere göç etmeleri evrensel bir olay olarak isimlendirilebilir (Çağlayan, 2011). Göçün sosyolojik ve psikolojik yansımalarının toplumsal alandaki sonuçları dikkate alındığında göçten en çok etkilenen varlık çocuklar olmuştur. Farklı kültürlerden olan bireylerin etkileşimi, kültürel uyum sorunlarını ortaya çıkarmaktadır. Farklı yaşamışlıkları olan bireyler, göç ile birbirinden din, dil, gelenek, kültür ve benzeri etmenler ile hayatlarını birlikte sürdürmektedir (Aksoy, 2012). Sosyal-toplumsal göstergeler açısından göçmenlerin öncelikle eğitim, sağlık, güvenlik, konut, uyum, kültürel ihtiyaçları karşılanmalıdır. (Yazıcıoğlu, 2015). İnsanın doğduğu, büyüdüğü, çocukluk ve gençlik dönemini geçirdiği, kültüründen beslendiği memleketinden ayrılması geldiği yeni ülkede travmalar yaşamasına neden olabilmektedir. Bir ülkede göçmen bir ailenin çocuğu olmanın duygusal ve fiziksel sorunlarla karşılaşma olasılığını arttırdığı düşünülebilir (Sarıkaya, 2014). Göçmen çocukların eğitimlerine yön vermesi açısından sorunlarının bilinmesi ve deneyimlerinin incelenmesi önemlidir. Göç edilen ülkede karşılaşılan sorun ve durumlar çocuklar aç-

sından güçlükler içermektedir (Ereş, 2017). Göçmenlerin yeni yaşadıkları toplumda hayatlarını sürdürebilmeleri, kültürel ve milli kimliklerini korumaları için gerekenleri sağlamak ve o ülke halkına da göçmenlerin haklarını, kültürlerini ve ihtiyaçlarını anlatmak gibi iki taraflı bir hedefe yönlendirmek önemlidir (Bednov, 2009). Bu amaçla göçmen çocukların gittikleri ülkenin kültürüne daha kolay uyum sağlayabilmesi için öncelikle eğitime önem verilmelidir.

Eğitim bir toplumun temel sosyal ihtiyaçlarının başında gelmektedir. Bireyler eğitim ihtiyacının karşılanmasını göçmen oldukları ülkede de beklerler ve göçtükleri ülkelerin eğitim anlayışı çerçevesinde gidermeye çalışırlar (Kılınç, 2014). Eğitimin önemli diğer bir tarafı da ırkçılığın ve göçmenlere karşı önyargının en aza indirilmesine katkı sağlamasıdır (Baker, 2011: akt. Ereş, 2017). Genellikle göçmen aile, çocuklarının eğitim ihtiyaçlarını ve geleceğini düşünerek ülkelerinden ayrılmaktadırlar (Gümüşten, 2017). Göçmenin göç ettiği ülkede iletişim aracılığı ile muhtemel riskleri azaltabileceği ve eğitimin kurabileceği sosyal iletişim ortamında eğitimciler ve arkadaşları ile iletişim kurması önemlidir (De Jong, 2000: akt. Ereş, 2017). Okullarda ilk yapılması gereken; sorunları belirlemek ve yaşanması muhtemel olumsuzlukların önüne geçmektir. Bunun için, eğitim kurumlarında rolü olan bireyler, sorunların çözümünde birlikte hareket edebilmelidir (Yapıcı ve Yapıcı, 2003). Eğitim, insanlara gelecek için gereken yeteneklerin ve değerlerin öğretilmesi ile zorluklar karşısında umutsuzluk duygusunun azaltılmasında önemli bir araç olarak görülmektedir (Börü ve Boyacı, 2016). Okullarda öğretmen ve yöneticiler milliyet, yaş, kültür, ekonomik seviye, cinsiyet gibi farklı demografik özelliklere sahip öğrencilerin birlikte olmasından dolayı güvenli bir yerde oturma, beslenme, dil öğrenimi, eğitim imkanı, sağlık hizmetleri, hukuki destek, aile içi şiddeti önleme ve koruma gibi bazı sorunlarla karşılaşmaktadır (Topçuoğlu, 2014). Bu açıdan göçmen öğrencilerin eğitime erişim, dil ve ekonomik yetersizlik gibi sorunlarının giderilmesinde göç ettikleri ülkenin göçmenlere sunduğu olanakların önemli bir rolü vardır.

Göçmen çocukların aldığı eğitimin niteliği, devam-devamsızlıklarını dolayısıyla okula bağlılığı doğrudan etkilemektedir (Giani, 2006). Göç edilen ülkedeki bireylerin eğitim düzeyi ile göçmenlerin eğitim düzeyi arasındaki farklılık her iki tarafı da doğrudan etkilemektedir. Göç eden çocuk ve gençlerde uyum sorun oluşturabilmekte ve eğitimlerini olumsuz etkilemektedir. Göçmen çocuklar yeni okullarında güçlük çekmektedir (Kaştan, 2015). Göçmenin yeni dili bilmemesi iş bulamamasına ya da ücreti düşük mesleklerde çalışmasına (Güzel, 2013) sebep olduğundan daha çok kazanmak için eğitimden vazgeçmeye neden olmaktadır (Ereş, 2017). Göçmen çocukların okula devamsızlığı veya okul terki ile eğitime ilgilerinin azlığı, öğretmenlerle olumsuz ilişkileri veya başarısızlıkları öne çıkmaktadır. Göç edilen ülkede eğitime verilen önem göçmen çocukların okullaşmasında önemli rol oynarken (Giani, 2006), göçmen ailelerin eğitim düzeyleri de çocuklarının eğitimine verdikleri önemi belirlemektedir (Lee, 2011).

Göçmen ailelerin sosyo-ekonomik düzeylerinin farklılığı göç edilen ülkelerdeki sağlık hizmetlerine erişimde sorun yaşatabilir. Göç öncesi, süreci ve sonrasında göçmen çocukların yaşadıkları travmalar, farklı psikolojik durumlara yol açabilmektedir (Angel, Hjern ve Ingleby, 2001: akt. Gümüşt en, 2017). Bu sorunların çözümü için öncelikle göç sebeplerinin bilinerek toplumsal hayata uyumları kolaylaştırılmalıdır. Özellikle çocukların yeni sosyal yaşama uyumlarında dil öğrenimi ve okul eğitimleri öncelikli görülmektedir. Göçmenlerin göç nedenleri konusunda farklı görüşler bulunmaktadır. Göç nedenleri nüfus yoğunluğu, çevre şartlarındaki değişimler, ekonomik ve siyasi sıkıntılar, eğitimdeki yetersizlikler ve savaşlar olarak sıralanabilir (Kaşt an, 2015). Topçuoğlu (2014) göç nedenlerini;

1. Siyasi sıkıntılar,
2. İnsan hakları,
3. Yönetimsel sorunlar,
4. İç ya da etnik çatışmalar,
5. İş imkanlarının azlığı,
6. Ekonomik sıkıntılar,
7. Can güvenliği korkusu,
8. Ailelerine maddi destek ve
9. Daha iyi şartlarda yaşama hakkı olarak saymaktadır.

Okullar; göçmen çocukların ruhsal ve diğer farklı sorunlarının en iyi gözlenebildiği, toplumsal uyumun daha kolay sağlandığı yerlerdir. Okullar, göçmenlerin yeni topluma uyumunu sağlamakta ve gelecekl eri arasında bir köprü görevi görmektedir (Fazel, Doll ve Stein, 2009). Okullar genellikle çocukların ayrımcılığa uğradıkları ve uyum sürecinde farklı zorluklarla karşılaşt ığı yerler olmaktadır (Baker, Varma, Tana-ka, Sticks ve Stones, 2001; akt: Gümüşt en, 2017).

Türkiye'ye gelen göçmenlerin İran, Irak, Afganistan, Özbekistan, Azerbaycan, Türkmenistan, Kazakistan ve Suriye'den gelenler görülmektedir. Türkiye'de 5-18 yaş arası yabancı öğrenci sayısı 1.227.908'dir (Mülteciler Derneđi, 2021). Bakanlık verileri göçmenleri, Türkiye'deki diplomat çocuklarını dolayısıyla yabancı uyruklu öğrencilerin tamamını göstermektedir (Topçuoğlu, 2012). Göçmen öğrencilerin ülkemize uyumu için yaşatlarıyla etkileşimlerinin sağlanması ve sorunlarının çözümüne yönelik önleyici çalışmalarının yapılması çok önemlidir (Gümüşt en, 2017).

Türkiye Göç İdaresi Genel Müdürlüğü verilerine göre 2020 yılında 12.678.664 kişi göçmen olarak gelmiş, ikamet izni ile ülkemizde 2020 yılında 1.230.835 kişi yaşamaktadır. Ülkemize yasal olmayan yollardan giriş yapmaya çalışan göçmen sayısı 2020 yılında 90.310'dur. 2020 yılında düzensiz göçmenlerin geldikleri ülkeler Suriye,

Afganistan, Pakistan ve Irak olarak dikkat çekmektedir. Geçici koruma kapsamında gelen Suriyelilerin yoğun olarak yaşadığı iller sırasıyla İstanbul (530.981), Gaziantep (456.254), Hatay (436.730), Şanlıurfa (424.606), Adana (254.031), Mersin (232.894), Bursa (181.142), İzmir (149.108), Konya (121.182) ve Kilis (105.791) olarak görülmektedir. Türkiye'ye farklı amaçlarla göç etmiş yabancıların toplam 1.230.835 oturum izni aldığı görülmektedir (T.C. Göç İdaresi Genel Müdürlüğü, 2021). Suriye'de 2011 yılında başlayan iç savaşın ardından 5 milyonu aşkın insan can güvenliği için komşu ülkelere sığınmak zorunda kalmıştır (Emin, 2016).

Göçmen çocukların yaşadıkları sorunlar çoğunlukla dil yeterliliği, eğitime erişim ve ekonomik yetersizlikler, öğretmen ve akran ilişkileri, aile ve yaşanılan toplumun kültürel özelliklerini içeren bir bağlamda incelenebilir. Bu çalışmada, Türkiye'de öğrenim gören göçmen çocukların eğitim ortamlarında ve günlük yaşantılarında karşılaştıkları sorunlara ilişkin deneyimlerinin belirlenmesi amaçlanmaktadır. Bu amaç doğrultusunda aşağıdaki alt amaçlar oluşturulmuştur.

- Katılımcı göçmen çocukların cinsiyet, yaş, sınıf düzeyi, ailenin eğitim ve gelir durumu, geldikleri ülke değişkenlerine göre dağılımlarını belirlemek,
- Göçmen öğrencilerin eğitim sürecinde karşılaştıkları sorunları ve bu sorunlara ürettikleri çözümlerin neler olduğunu belirlemek,
- Göçmen öğrencilerin yeni ülke ve çevreye uyumda yaşadıkları sorunları belirlemek,
- Göçmen öğrencilerin geleceğe ilişkin beklentilerin neler olduğunu belirlemek bu çalışmanın amaçlarını oluşturmaktadır.

Yöntem

Bu bölümde; göçmen öğrencilerin yaşadıkları deneyimlerin incelenmesi amacıyla gerçekleştirilen araştırmanın katılımcıları, modeli, veri toplama aracı ve toplanması ile verilerin analizi konusunda bilgi verilmiştir.

Araştırma Modeli

Göçmen öğrencilerin göç ettikleri ülke okullarında yaşadıkları sorunlar ve çözümleri açıklamaya çalışan bu çalışmada nitel ve nicel yöntemlerin bir arada kullanıldığı keşfedici sıralı karma yöntem tercih edilmiştir. Keşfedici sıralı karma yöntemler, araştırmacının nitel verileri keşfetmekle başladığı daha sonra ise bu bulguları nicel araştırma boyutunda kullanıldığı bir desendir (Creswell, 2014). Göçmen öğrencilerin deneyimlerinin incelenmesine yönelik yapılan bu çalışmada belirli bir amaç çerçevesinde bilgi toplamak amacıyla öncelikle yarı yapılandırılmış görüşme formu daha sonra sosyal bilimler alanında tercih edilen anket yöntemi kullanılmıştır (Şimşek, 2014).

Evren Örneklem

Bu araştırmada örneklem olarak zengin bilgi sahibi kabul edilen durumların incelenmesine olanak sağlayan amaçlı örnekleme yöntemlerinden maksimum çeşitlilik örnekleme kullanılmıştır. Maksimum çeşitlilik sağlamadaki amaç, çeşitlilik gösteren durumlar arasında herhangi ortak ya da paylaşılan olguların olup olmadığını bulmaya çalışmak ve bu çeşitliliğe göre problemin farklı boyutlarını ortaya koymaktır (Yıldırım ve Şimşek, 2013). Katılımcılar, maksimum çeşitlilik örnekleme yoluyla 2019-2020 öğretim yılında İstanbul ili Beylikdüzü ilçesinde yer alan ortaokul ve lise (anadolu lisesi, meslek lisesi ve imam hatip lisesi) tür okulların farklı sınıf düzeylerinde öğrenim gören göçmen öğrenciler belirlenmiştir. Araştırmaya 58 Suriye, 75 Afganistan, 6 Irak, 10 İran, 15 Mısır, 7 Türki Cumhuriyetler ve farklı ülkelere 29 öğrenci olmak üzere Beylikdüzü ilçesinde bulunan okullarda öğrenim gören göçmen öğrencilerin tamamı (185) katılmıştır. Örnekleme oluşturan göçmen öğrencilere ilişkin demografik bilgiler tablo 1’de verilmiştir.

Tablo 1. Öğrencilerin Demografik Özellikleri

Katılımcı Öğrenciler		f	%
Cinsiyet	Kadın	107	57,84
	Erkek	78	42,16
Yaş	10-15 Yaş arası	30	16,22
	15-17 Yaş arası	126	68,11
	18 ve üstü	29	15,68
Sınıf düzeyi	Ortaokul	18	9,73
	9. Sınıf	56	30,27
	10. Sınıf	46	24,86
	11. Sınıf	44	23,78
	12. Sınıf	21	11,35
Toplam		185	

Tablo 1’de görüldüğü üzere katılımcıların % 58’i (107) kadın, % 42’si (78) erkektir. Yaş değişkenine göre katılımcıların dağılımı incelendiğinde ise % 16’sı (30) 10-15 yaş arası, % 68’i (126) 15-17 yaş arası, % 16’sı (29) 18 yaş ve üzeri olduğu görülmektedir. Öğrencilerin öğrenim gördükleri sınıf düzeyleri incelendiğinde % 10’u (18) ortaokulda; % 30’u (56) 9. sınıfta, % 25’i (46), 10. sınıfta, % 24’ü (44) 11. sınıfta ve % 11’i (21) 12. sınıfta düzeyinde öğrenim görmektedir. Örnekleme oluşturan göçmen öğrencilerin geldikleri ülkelere ilişkin veriler tablo 2’de verilmiştir.

Tablo 2. Öğrencilerin Geldikleri Ülkeler

Ülke	f	%
Afganistan	71	38,38
Suriye	53	28,65
Mısır	15	8,11
İran	10	5,41
Türki Cumhuriyetler	7	3,78
Suudi Arabistan	7	3,78
Rusya	6	3,24
Irak	6	3,24
Yemen	4	2,16
Diğer	6	3,24
Toplam	185	100,00

Tablo 2 incelendiğinde katılımcıların % 38,38'i (71) Afganistan, % 28,65'i (53) Suriye, % 8,11'i (15) Mısır, % 5,41 (10) İran, % 3,78'i (7) Türki Cumhuriyetler, % 3,78'i (7) Suudi Arabistan, % 3,24 (6) Rusya, % 3,24 (6) Irak, % 2,16'sı (4) Yemen ve % 3,24'ü (6) diğer ülkelerden olduğu görülmektedir.

Veri Toplama Aracı

Bu araştırma verileri göçmen öğrencilere uygulanan ve araştırmacılar tarafından geliştirilen anket ile toplanmıştır. Öğrencilerin yaşadıkları tecrübe ve problemler konusundaki görüşlerini tespit etmek için göçmen literatüründen ve uzman görüşlerinden yola çıkılarak sorular oluşturulmuş. İki öğrenciyle pilot uygulama gerçekleştirilmiş, Milli Eğitim Bakanlığı PICTES Projesi'nde yönetim görevi yapan 1 doktora, eğitim yönetimi ve denetimi alan uzmanı 1 doktor öğretim üyesinden ve Türkçe dili açısından uygunluğunu değerlendirmek üzere 1 Türkçe dil uzmanından geri bildirimler alınmış, uzmanların geri bildirimleri göz önünde bulundurularak ölçme aracının son hâli verilmiştir. Araştırmacılar tarafından geliştirilen anket formunda araştırmanın amacını en iyi ifade edecek çoktan seçmeli ve açık uçlu sorular ile göçmen öğrencilere ait demografik özellikleri ortaya koyacak sorular kullanılmıştır. Anketten beklenen amacın gerçekleştirilmesi ve oluşabilecek hataları önlemek amacıyla pilot uygulama yapılmış, farklı bakış açılarını araştırmaya yansıtabilecek alan uzmanlarının görüşleri alınmıştır.

Verilerin Toplanması

Araştırmacılar tarafından geliştirilen ve yarı yapılandırılmış görüşme ile anket sorularından oluşan ölçme aracı belirlenen örnekleme uygulanmıştır. Uygulama ön-

cesinde göçmen öğrencilerin velilerinden onam formu ile görüşmeye katılmalarına ilişkin izin alınmıştır. Görüşmeler öğrencilerin kendilerini rahat ifade edebilmeleri ve güvende hissedebilmeleri için öğrenim gördükleri okulda psikolojik danışman ve rehber öğretmen veya okul idarecilerine ait odalarda gerçekleştirilmiştir. Uygulama 2019-2020 eğitim-öğretim yılı birinci döneminde gerçekleştirildiği için uygulama sürecinde koronavirüs salgınından etkilenmemiştir. Göçmen öğrenciler arasında Türkçe dil yeterliği konusunda sorun yaşayanlarla Farsça, Arapça ve İngilizce dillerinde çeviri yapılarak görüşülmüştür. Araştırmacılardan birisi Arapça dil, her ikisi de İngilizce yeterliğine sahiptir. Farsça konusunda araştırmacılar öğrencilerin öğrenim gördüğü okulda görev yapan müdür yardımcısından yardım alınmıştır.

Verilerin Analizi

Katılımcı öğrenciler tarafından ifade edilen görüşleri ve çözüm önerilerini belirlemek amacıyla her bir soruya verilen yanıtlar içerik analizi yöntemiyle analiz edilmiş ve bu veriler temelinde temalar oluşturulmuştur. İçerik analizi yöntemiyle amaç katılımcıların görüşlerini derinlemesine analiz etmektir (Selçuk ve Palancı, 2014). Aynı zamanda göçmen öğrencilerin görüşlerinin dağılımına ilişkin sıklık (f) ve yüzde (%) hesaplaması yapılmıştır. Sayısal değerler büyük boyuttaki verilerde ne olduğuna ilişkin göz atmayı sağladığı için verilebilir (Miles ve Huberman, 2016). Nitel veriler içerik analizi yöntemi kullanılarak, nicel veriler ise istatistik programı ve uygun test yöntemleri ile analiz edilmiştir. Nitel verilerin güvenilirliğini sağlamaya yönelik araştırma verileri her bir araştırmacı tarafından bağımsız olarak analiz edilmiş daha sonra sonuçlar bir araya gelinerek karşılaştırılmıştır. Miles ve Huberman'ın (2016) formülü kullanılarak hesaplanmış (%77,9) ve analizin güvenilir olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Bulgular

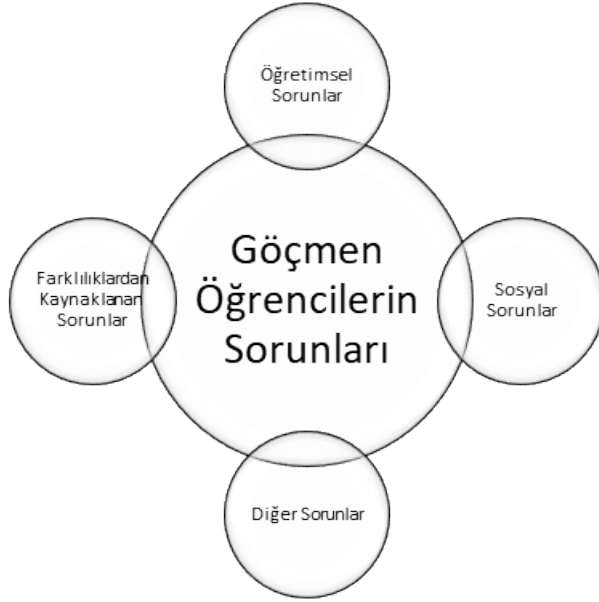
Bu bölümde, araştırma sonuçlarına yönelik elde edilen bulgular sunulmuştur. Öğrenim gören yabancı uyruklu öğrencilerin okul deneyimlerinin incelenmesine yönelik uygulanan anketten elde edilen verilerin analizine yönelik tablolar verilmiştir. Araştırmaya katılan göçmen öğrencilerin Türkiye'de karşılaştıkları sorunlar tablo 3'te verilmiştir.

Tablo 3. Göçmen Öğrencilerin Yeni Ülkede Karşılaştıkları Sorunlar

	Sorunlar	f	%
Öğretimsel Sorunlar	Türkçe/dil sıkıntısı	63	34,05
	Derslerde zorlanmak	50	27,03
Sosyal Sorunlar	Arkadaşlık/ilişkiler	20	10,81
	Kötü davranılması/muamele edilmesi	19	10,27
	Yalnızlık	19	10,27
	İrkçilik/Ayrımcılık	13	7,03
	Önyargılı davranılması	7	3,78
	Sevmiyorlar/Nefret ediyorlar	4	2,16
Farklılıklardan Kaynaklı sorunlar	Kültürel farklılıklar	6	3,24
	Dini farklılıklar	4	2,16
Diğer sorunlar	Hırsızlık	4	2,16

Tablo 3'te katılımcıların Türkiye'de yaşadığınız sorunlar nelerdir açık uçlu sorusuna verdikleri yanıtların analizi ile elde edilen bulgular verilmiştir. Buna göre katılımcıların "öğretimsel sorunlar" olarak % 34,05'i (63) Türkçe/dil sıkıntısı, % 27,03'ü (50) derslerde zorlanmak; "sosyal sorunlar" olarak % 10,81'i (20) Arkadaşlık/ilişkiler, % 10,27'si (19) kötü davranılması/muamele edilmesi, % 10,27'si (19) yalnızlık, % 7,03'ü (13) ırkçılık/ayrımcılık, % 3,78'i (7) önyargılı davranılması ve % 2,16'sı (4) sevmiyorlar/nefret ediyorlar şeklindedir. Bununla birlikte "farklılıklardan kaynaklı sorunlar" olarak % 3,24'ü (6) kültürel farklılıklar, % 2,16'sı (4) dini farklılıklar; "diğer sorunlar" olarak % 2,16'sı (4) hırsızlık yaşadıklarını belirtmişlerdir.

Şekil 1. Göçmen öğrencilerin Türkiye’de karşılaştıkları sorunlar

Göçmen öğrencilerin en çok zorlandıkları konular ile ilgili görüşleri yaşadıkları sorunlar ile benzerlik içermektedir. Karşılaşılan zorluklar ile yaşanan sıkıntılar konusunda öğrencilerin görüşleri aynı konularda birleşmektedir. Göçmen öğrencilerin Türkiye’de buldukları süre içinde en çok zorlandıkları konular tablo 4’te verilmiştir.

Tablo 4. Türkiye’de Bulduğunuz Süre İçinde En Çok Zorlandığınız Konu Nedir?

Konu	f	%
Türkçe Konuşma	64	34,05
Okul Yaşantısı	63	33,51
Arkadaşlık İlişkileri	21	10,81
Yalnızlık	20	10,27
Kültürel Farklılıklar	17	8,65
Toplam	185	100,00

Tablo 4’te göçmen öğrenciler “Türkiye’de en çok zorlandığınız konu nedir?” sorusuna % 34,05’i (64) Türkçe konuşma, % 33,51’i (63) okul yaşantısı, % 10,81’i (21) ar-

kadaşlık ilişkileri, % 10,27'si (20) yalnızlık ve % 8,65'i (17) kültürel farklılıklar olarak yanıtlamıştır. Göçmen öğrencilerin eğitimde en çok zorlandıkları konular tablo 5'te verilmiştir.

Tablo 5. Eğitimde En Çok Zorlandığınız Konu Nedir?

Konu	f	%
Türkçe Öğrenme	63	34,05
Ders Konularını Anlama	56	30,28
Öğrencilerle İletişim	26	14,05
Öğretmenlerle İletişim	25	13,51
Eğitim Sistemindeki Farklılıklar	15	8,11
Toplam	185	100,00

Tablo 5'te göçmen öğrenciler "Aldığınız eğitimde en zorlandığınız konu nedir?" sorusuna % 34,05'i (63) Türkçe öğrenme, % 30,28'i (56) ders konularını anlama, % 14,05'i (26) öğrencilerle iletişim, % 13,51'i (25) öğretmenlerle iletişim, % 8,11'i (15) eğitim sistemindeki farklılıklar olarak belirtmiştir. Göçmen öğrencilerin kültürel farklılıklardan kaynaklı yaşadıkları en önemli sorunlar tablo 6'da gösterilmiştir.

Tablo 6. Kültürel Farklılıklardan Kaynaklanan En Önemli Sorun Hangisidir?

Durum	f	%
Toplum Yaşamı ile İlgili Kurallar	48	25,95
Karşı Cins ile İlişkiler	41	22,16
Yemek Kültürü	35	18,92
Arkadaşlık İlişkileri	37	20,00
Giyim Alışkanlıkları	16	8,65
Dini İnançlar	8	4,32
Toplam	185	100,00

Tablo 6'da göçmen öğrenciler "Kültürel farklılıklardan kaynaklanan en önemli sorun hangisidir?" sorusuna % 25,95'i (48) toplum yaşamı ile ilgili kurallar, % 22,16'sı (41) karşı cins ilişkileri, % 20,00'ı (37) arkadaşlık ilişkileri, % 18,92'si (35) yemek kültürü, % 8,65'i (16) giyim alışkanlıkları ve % 4,32'si (8) dini inançlar olarak ifade etmiştir. Göçmen öğrencilerin ailelerinin eğitim durumu tablo 7'de gösterilmiştir.

Tablo 7. Ailenin Eğitim Durumu

Ailenizin Eğitim Durumu	Anne		Baba	
	f	%	f	%
Okur-Yazar Değil	12	6,49	3	1,62
İlköğretim Mezunu	16	8,65	10	5,41
Lise Mezunu	87	47,03	46	24,86
Lisans Mezunu	61	32,97	91	49,19
Lisansüstü Mezunu	9	4,86	35	18,92
Toplam	185	100	185	100,00

Tablo 7’de görüldüğü üzere göçmen öğrencilerin ebeveynlerinin eğitim durumu değişkenine verdikleri yanıtlar görülmektedir. Buna göre göçmen öğrencilerin anneleri % 6,49’u (12) okur yazar değil, % 8,65’i (16) ilköğretim mezunu, % 47,03’ü (87) lise mezunu, % 32,97’si (61) lisans mezunu, % 4,86’sı (9) lisansüstü mezunudur. Babaları ise % 1,62’si (3) okur yazar değil, % 5,41’i (10) ilköğretim mezunu, % 24,86’sı (46) lise mezunu, % 49,19’u (91) lisans mezunu, % 18,92’si (35) lisansüstü mezunudur. Göçmen öğrencilerin ailelerinin gelir düzeyinin Türkiye’nin koşullarına göre değerlendirilmesine ilişkin görüşleri tablo 8’de verilmiştir.

Tablo 8. Ailenizin Gelir Durumunu Türkiye’nin Koşullarına Göre Nasıl Değerlendirirsiniz?

Durum	f	%
Yüksek	11	5,95
İyi	91	49,19
Orta	72	38,91
Düşük	11	5,95
Toplam	185	100,00

Tablo 8 incelendiğinde göçmen öğrenciler ailelerinin gelir düzeyini Türkiye koşullarına göre % 5,95’i (11) yüksek, % 49,19’u (91) iyi, % 38,91’i (72) orta ve % 5,95’i (11) kişi düşük olarak değerlendirmektedir. Göçmen öğrencilerin barınma şekline ilişkin veriler tablo 9’da verilmiştir.

Tablo 9. Barınma İhtiyacınızı Nasıl Karşılıyorsunuz?

Durum	f	%
Kendi Evimde	69	37,30
Kiralık Evde	112	60,54
Diğer	4	2,16
Toplam	185	100,00

Tablo 9 incelendiğinde göçmen öğrencilerin % 37,30'u (69) kendi evinde, % 60,54'ü (112) kiralık evde ve % 2,16'sı (4) diğer yerlerde barındığını belirtmiştir. Göçmen öğrencilerin öğrenim gördükleri okuldan memnuniyet durumları tablo 10'da verilmiştir.

Tablo 10. Öğrenim Gördüğünüz Okuldan Memnun musunuz?

Durum	f	%
Memnunum	108	58,38
Kararsızım	64	34,59
Memnun Değilim	13	7,03
Toplam	185	100,00

Tablo 10'da göçmen öğrenciler "Öğrenim gördüğünüz okuldan memnun musunuz?" sorusuna % 58,38'i (108) memnunum, % 34,59'u (64) kararsızım, % 7,03'ü (13) memnun değilim şeklinde yanıt vermiştir. Göçmen öğrencilerin Türkiye'de öğrenim görmelerine ilişkin tercihin kime ait olduğu tablo 11'de verilmiştir.

Tablo 11. Türkiye'de Öğrenim Görmek Kimin Tercihidir?

Durum	f	%
Kendi Tercihim	59	31,89
Ailemin Tercihi	82	44,32
Zorunluluk	38	20,54
Boş	6	3,24
Toplam	185	100,00

Tablo 11'de göçmen öğrenciler "Türkiye'de öğrenim görmek" ile ilgili % 31,89'u (59) kendi tercihim, % 44,32'si (82) ailemin tercihi, % 20,54'ü (38) zorunluluk şeklinde yanıt verirken, % 3,24'ü (6) herhangi bir yanıt vermemiştir. Göçmen öğrencilerin Türkiye'de öğrenim görmekten duydukları memnuniyet tablo 12'de verilmiştir.

Tablo 12. Türkiye’de Öğrenim Görmekten Memnun musunuz?

Durum	f	%
Memnunum	128	69,19
Kararsızım	49	26,49
Memnun Değilim	8	4,32
Toplam	185	100,00

Tablo 12’de göçmen öğrenciler “Türkiye’de öğrenim görmek” ile ilgili % 69,19’u (128) memnunum, % 26,49’u (49) kararsızım, % 4,32’i (8) memnun değilim şeklinde yanıt vermiştir. Göçmen öğrencilerin herhangi bir problemle karşılaştıklarında davranış biçimleri tablo 13’te verilmiştir.

Tablo 13. Herhangi Bir Problemle Karşılaştığınızda Nasıl Davranırsınız?

Durum	f	%
Kendi Başıma Çözmeye Çalışırım	136	73,51
İlgili Yerlere Başvururum	49	26,49
Toplam	185	100,00

Tablo 13’te göçmen öğrenciler “Herhangi bir problem karşılaştığınızda nasıl davranırsınız?” ile ilgili % 73,51’i (136) kendi başıma çözmeye çalışırım, % 26,49’u (49) ilgili yerlere başvururum, şeklinde yanıt vermiştir. Göçmen öğrencilerin sorunlarını çözmek için önce kimden yardım istediği tablo 14’te verilmiştir.

Tablo 14. Sorunlarınızı Çözmek İçin Önce Kimden Yardım İstersiniz?

Durum	f	%
Kendi Ülkemden Arkadaşlarım	61	32,97
Öğretmenlerim	36	19,46
Türk Arkadaşlarım	57	30,81
Okul Yönetimi	31	16,76
Toplam	185	100,00

Tablo 14 incelendiğinde göçmen öğrenciler “Sorunlarınızı çözmek için ilk kimden yardım istersiniz” ile ilgili % 32,97’si (61) kendi ülkemden arkadaşlarım, % 19,46’sı (36) öğretmenlerim, % 30,81’i (57) Türk arkadaşlarım ve % 16,76’sı (31) okul yönetimi olarak yanıt vermiştir. Göçmen öğrencilerin arkadaşlık ilişkilerine ilişkin görüşleri tablo 15’te verilmiştir.

Tablo 15. Türkiye’deki Arkadaşlık İlişkileriniz ile İlgili Görüşünüz Nedir?

Durum	f	%
Yakın ve İçten	68	36,76
Sorun yok	60	32,43
Sınırlı	26	14,05
Yakın Arkadaşım yok	25	13,51
Boş	6	3,24
Toplam	185	100,00

Tablo 15’te göçmen öğrenciler “Türkiye’deki arkadaşlık ilişkileri ile ilgili” % 36,76’sı (68) yakın ve içten, % 32,43’ü (60) sorun yok, % 14,05’i (26) sınırlı, % 13,51’i (25) yakın arkadaşım yok şeklinde yanıtlamış ve % 3,24’ü (6) yanıt vermemiştir. Göçmen öğrencilerin sosyal çevreye uyuma ilişkin görüşleri tablo 16’da verilmiştir.

Tablo 16. Sosyal Çevreye Uyumda Güçlük Çekiyor musunuz?

Durum	f	%
Evet	27	14,59
Bazen	87	47,03
Hayır	59	31,89
Boş	2	1,08
Toplam	185	100,00

Tablo 16 incelendiğinde göçmen öğrenciler “Sosyal çevreye uyumda güçlük çekiyor musunuz?” sorusuna % 14,59’u (27) evet, % 47,03’ü (87) bazen, % 31,89’u (59) hayır yanıtını vermiş, % 1,08’i (2) herhangi bir yanıt vermemiştir. Göçmen öğrencilerin Türkiye’de insanların önyargılı davranmalarına ilişkin görüşleri tablo 17’de verilmiştir.

Tablo 17. Türkiye’de İnsanlar Size Ön Yargılı Davranıyor mu?

Durum	f	%
Evet	28	15,14
Zaman Zaman	113	61,08
Hayır	42	22,70
Boş	2	1,08
Toplam	185	100,00

Tablo 17’de göçmen öğrenciler “Türkiye’de insanlar size ön yargılı davranıyor mu?” sorusuna % 15,14’ü (28) evet, % 61,08’i (113) zaman zaman, % 22,70’i (42) hayır şeklinde yanıt verirken, % 1,08’i (2) herhangi bir yanıt vermemiştir. Göçmen öğrencilerin Türk öğrencilerden beklentileri tablo 18’de verilmiştir.

Tablo 18. Türk Öğrencilerden Beklentiniz Nedir?

Durum	f	%
Arkadaş Olmak	99	53,51
Çevreyi Birlikte Gezme	11	5,95
Sorunlarını Paylaşabilmek	20	10,81
Derslerimde Yardımcı Olmaları	30	16,22
Beni Rahatsız Etmesinler Yeter	25	13,51
Toplam	185	100,00

Tablo 18 incelendiğinde göçmen öğrencilerin “Türk öğrencilerden beklentiniz nedir?” sorusuna % 53,51’i (99) arkadaş olmak, % 5,95’i (11) çevreyi birlikte gezmek, % 10,81’i (20) sorunlarını paylaşabilmek, % 16,22’i (30) derslerimde yardımcı olmaları, % 13,51’i (25) beni rahatsız etmesinler yeter şeklinde yanıtlarını vermiştir. Göçmen öğrencilerin Türkiye’de hayatlarını sürdürmeye ilişkin görüşleri tablo 19’da verilmiştir.

Tablo 19. Hayatınıza Türkiye’de Devam Etmek İster misiniz?

Durum	f	%
Evet	87	47,03
Kararsızım	70	37,84
İsterim ama İstanbul’da Değil	3	1,62
İstemem	21	11,35
Boş	4	2,16
Toplam	185	100,00

Tablo 19’da göçmen öğrenciler “Hayatınızı Türkiye’de sürdürmek ister misiniz?” sorusuna % 47,03’ü (87) evet, %37,84’ü (70) kararsızım, % 1,62’si (3) isterim ama İstanbul’da değil, % 11,35’i (21) istemem yanıtlarını vermiştir. % 2,16’sı (4) herhangi bir yanıt vermemiştir.

Sonuç ve Tartışma

Bu araştırmada Türkiye’de öğrenim gören göçmen öğrencilerin eğitim ortamlarına ilişkin deneyimler ve karşılaştıkları sorunlara ilişkin beklentilerinin belirlenmesi

amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda göçmen öğrencilerin yaşadıkları deneyimler ile karşılaştıkları sorunlara ilişkin yanıtlar incelenmiş öğretimsel sorunlar, sosyal sorunlar, farklılıklardan kaynaklanan sorunlar ve diğer sorunlar olarak betimlenmiştir. Göçmen öğrencilerin verdiği yanıtlar doğrultusunda belirlenen öğretimsel sorunlar; Türkçe/dil sıkıntısı, derslerde zorlanmak; sosyal sorunlar; arkadaşlık, kötü muamele, yalnızlık, ırkçılık/ayrımçılık, önyargılı davranma ve nefret/sevmeme; farklılıklardan kaynaklanan sorunlar ise kültürel ve dinî farklılıklar; diğer sorunlar da hırsızlık olarak belirlenmiştir.

Göçmen çocuklarla ilgili yapılan çalışmalar değerlendirildiğinde birçok sorun ile karşılaşıldığı görülmektedir:

1. Göçmen aileler ve çocuklar yaşadıkları sorunlara çözmeye yönelik çalışmalar yüzünden etiketlenmekten korkmaktadır (Eren, 2019).

2. Okullarda göçmen çocuklar, özgün ve tek bir topluluk gibi düşünülmektedir (Rousseau ve Guzder, 2008). Göçmen çocuklar ve gençler kültürel açıdan ve göçteki yaşadıkları yüzünden farklılaşmakta, bu nedenle kültürel ihtiyaçları karşılayabilecek farklı programlara ihtiyaç duymaktadırlar.

3. Göç edilen ülkelerdeki okullar olağan olmayan kurumsal hatta sosyal uygulamalar yapmaktadırlar. Göçmen ailelerin ihtiyaçlarını gidermeye yönelik yeni uygulama programlarına ihtiyaç vardır. Okulların geliştirdiği mevcut hizmetler ve programlar hassasiyetle değerlendirilememektedir (Garrison, Roy ve Azar, 1999: akt. Gümüşten, 2017). Göç edilen ülkelerin okullarında göçmen öğrencilere yönelik önleme programlarında muhtemel problemlerin önüne geçmek için sosyal becerilerin geliştirilmesine çalışılmıştır (Taylor ve Sidhu, 2012).

Göçmen öğrencilerin görüşleri incelendiğinde çoğunluğunun dil sorunu yaşamaları sebebiyle dersleri anlamakta zorlandıkları, bazılarının ise arkadaşlık ve sosyal ilişkilerde sorun yaşadıkları ve yalnızlık hissettikleri görülmektedir. Araştırmada göçmen öğrencilerin yaşadıkları en önemli sorun olarak belirlenen dil sorunu Kaştan (2015) ve Sarıkaya'nın (2013) göçmenlerin eğitim sorunlarına yönelik araştırmalarındaki bulgularla benzerlik göstermektedir.

Göçmen öğrencilerin Türkiye'de buldukları sürede en çok zorlandıkları konular Türkçe konuşma, okul yaşantısı, arkadaşlık ilişkileri, yalnızlık ve kültürel farklılıklar olarak belirlenmiştir. Galloway ve Jankins'a göre (2005) Kalifornia ve Teksas'ta bulunan yabancı uyruklu öğrencilerin en büyük sorununu dil ve uyum sorunu olarak belirlemiştir. Göçmen öğrencilerin diğer öğrencilere göre akademik başarılarının düşüklüğünü ve bunun sebebinin dil öğrenme konusundaki çabalarının yetersizliği olarak belirtmiştir (Gelekçi, 2010; Sarıkaya, 2013). Börü ve Boyacı (2016) ise göçmen öğrencilerin karşılaştıkları sorunları Türkçeyi öğrenme, ekonomik ve arkadaş ilişkileri olarak tespit etmişlerdir. Anati ve Erciyes (2021) ise göçmen öğrencilerin yaşadıkları sorunları cinsiyet ve ekonomik duruma göre farklılaştığını ifade etmektedir.

Araştırmaya katılan göçmen öğrenciler, eğitim ortamında ırkçılık-ayrımcılık yapılması nedeniyle sosyal hayatta sorun yaşadıklarını belirtmektedir. Kendilerine ön yargılı davranılması, kültürel-dinî farklılıklar, hırsızlık ve nefret en çok zorlandıkları konular olarak görülmektedir. Eğitimin ırk ayrımcılığının ve göçmenlere yönelik ön yargıları en aza indirmesi beklenmektedir (Baker, 2011: akt. Ereş, 2017: 20). Türkiye’deki göçmen çocukların dil ile kültürlerinin farklı olmasından dolayı arkadaşlarıyla sorun yaşadığı belirlenmiştir (Topsakal vd., 2013; Kaştan, 2015). Alanyazın incelendiğinde göçmen öğrencilerin eğitim-öğretim ortamlarında ayrımcılığa ve akranları tarafından kötü muameleye uğradıkları görülmektedir (Gelekeç, 2010; Erden, 2016).

Araştırmada yaşanan göç sonrasında özellikle öğrencilerin farklılıklardan olumsuz etkilendikleri ve mağduriyet yaşadıkları görülmektedir. Göçmen öğrencilerin kültürel farklılıklar ile ilgili yaşadıkları sorunların başında sosyal yaşantı, karşı cins ile arkadaşlık, yemek kültürü ve arkadaşlık ilişkileri gelirken, bazı öğrenciler ayrıca giyim, dini inançlar ve diğer konuları da sorun olarak görmektedir. Göçmenler ile yerleşikler arasındaki kültür ve yaşam tarzındaki farklılıklar, bu toplumlar arasındaki uyumu zorlaştırmaktadır (Arslan, Bozgeyik ve Alanyacıoğlu, 2016: 137). Ural (2012) göçmenlerin eğitim sorunlarıyla ilgili araştırmasında ayrımcılık alanlarının tamamında (cinsiyet, ırk, renk, din, anadil, ekonomik güç, siyasal görüş, memleket), yönetici ve öğretmen uygulamalarının öğretim programı ve yasal düzenlemelere göre daha olumsuz olduğu bulgularına ulaşmıştır. Bu durum öğrencilerin okul ortamında dil öğrenmede zorluk ve arkadaş-öğretmen ilişkilerinde iletişim sorunları yaşadığını göstermektedir. Nitekim bu çalışmada göçmen öğrenciler Türkiye’de en çok zorlandıkları konu olarak öğrenciler dersleri anlama, Türkçe öğrenme, öğrencilerle ve öğretmenlerle iletişim ve eğitim sistemindeki farklılıkları görmektedir.

Katılımcı göçmen öğrencilerin ebeveynlerinin eğitim düzeyinin yüksek olduğu yapılan araştırma sonucunda belirlenmiştir. Katılımcı öğrencilerin anne-babalarının eğitim seviyelerinin yüksek olması ekonomik imkânlarına doğrudan yansımaktadır. Bu durum göçmen öğrencilerin eğitim hayatlarını, sürekliliğini ve katılımlarını etkilemektedir. Yaşanan ekonomik sıkıntılar olası bazı sorunları da beraberinde getirmektedir (Akıncı vd. 2015: 72). Çünkü göçmenler sahip oldukları ekonomik olanaklardan, kısacası toplumsal yaşamın birçok unsurundan vazgeçerek veya vazgeçtirilerek yeni yaşam alanlarında farklı sorunları da yaşamaktadır (Toros, 2008: 9).

Yerleşik dili yeterince bilmeyen veya yeni katıldıkları topluma uyumu başaramayan bireyler ya da gruplar uygun iş olanaklarından da habersiz kalmakta veya işe kabul edilmelerinde diplomalarının denkliğinin tanınmaması gibi nedenlerle büyük sorunlarla karşılaşmaktadırlar (OECD, 2009: 1-7). Bu hususlar yüzünden göçmenlerin toplumsal uyumunun ve kabullerinin güçleşebilmektedir (Tunç, 2015: 43). Katılımcı öğrencilerin gelir seviyelerini kendi ülkeleri ile Türkiye şartları ile karşılaştırdıklarında %49,19’u iyi, % 38,91’i orta, % 5,95’i yüksek ve % 5,95’i düşük olarak değerlendirdikleri görülmektedir. Yapılan araştırma sonucunda göçmen öğrencilerin Türkiye’de kendi

evlerinde, kirada ya da akrabalarının yanında yaşadıkları belirlenmiştir. Göçmenlerin kendi ev ortamlarında yaşamaları uyum açısından kolaylaştırıcı görülebilir. Çünkü bir göçmenin yeni yerleşim yerinde ekonomik ve kültürel entegrasyonu ne kadar çabuk olabilirse ortaya çıkacak risk faktörleri o kadar az olacaktır (Tunç, 2015: 46). Kaştan (2015), Perşembe (2010) ve Topsakal, Merey ve Keçe'nin (2013) göçmenlerin eğitimiyle ilgili çalışmalarında benzer sorunlar görülmektedir. Göçmenlerin ekonomik durumlarının kötü olduğu, eşit fırsatlara sahip olmadığı yönünde bulgular yer almaktadır. Bu sonuç, göçmenlerin dil, kültür, ekonomi ve aileleri ile ilgili şartlarının iyileştirilmesinin gerekliliğini göstermektedir. Börü ve Boyacı (2016) araştırmasında, göçmen öğrenciler dil, mali ve ailevi sorunlarla uğraşmak zorunda oldukları yönünde görüş bildirmişlerdir. Göçmen çocukların yeni ülkede yaşadıkları olumsuzluklar sonucunda psikolojik ve kişiler arası uyum sorunları ortaya çıkabilmektedir (Erden, 2016).

Göçmenler için eğitimin diğer önemi göçmenlerin yerleştiği ülkeye uyumunu kolaylaştırmasıdır (Bosch-Supan, 1987: akt. Ereş, 2017: 20). Bu nedenle çalışmada göçmen öğrencilerin Türkiye'de eğitim görmekten memnuniyet düzeyleri ile Türkiye'de eğitim kararının sebepleri konularındaki görüşleri incelenmiştir. Göçmen öğrencilerin % 58,38'i öğrenim gördükleri okuldan ve % 69,19'u Türkiye'de eğitim görmekten memnuniyet duyarken, % 34,59'u okuldan ve % 26,49'u Türkiye'de öğrenim görmekten memnuniyet konusunda kararsız oldukları belirlenmiştir. Katılımcıların % 7,03'ünün öğrenim gördükleri okuldan ve % 4,32'sinin Türkiye'de öğrenim görmekten memnun olmadıkları görülmektedir. Bu durum beklentilerin karşılandığını ancak yaşanan dil sorunu başta olmak üzere sıkıntılarının göç sonrası karşılaştıkları yeni topluma ve normlarına bağlı olduğu söylenebilir. Türkiye'de eğitim görmenin % 44,32'si ailesinin, % 31,89'u kendisinin tercihi olduğunu ve % 20,54'ünün zorunlu sebeplerden tercih ettiği belirlenmiştir. Bu sonuçlar göçmen öğrencilerin tercih nedenlerinin eğitimden memnuniyet düzeylerini etkilediğine yordanabilir.

Göçmen öğrencilerin sorunlarını çözmek için % 32,97'si kendi ülkelerinden olan arkadaşlarına, % 30,81'i Türk arkadaşlarına, % 19,46'sı öğretmenlerine ve % 16,76'sı okul yönetimine başvurduklarını belirtmişlerdir. Öğrenciler herhangi bir sorunla karşılaştıklarında nasıl davrandıkları konusunda % 73,51'i kendilerinin çözmeye çalıştıklarını, % 26,49'u sorun ile ilgili yerlere başvurduklarını ifade etmektedirler. Okullarda göçmen öğrencilerin eğitiminde olumlu tutumlar beslemesine yönelik beklentilerinin gerçekleşmesi okulların mevcut koşullarının uygun hâle getirilmesi ile yakından ilgilidir (Erkılıç ve Durak, 2013).

Bu çalışmada göçmen öğrencilerin % 67,03'ü karşılaştıkları sorunların çözümünde göç ettikleri ülkenin vatandaşlarından yardım almalarının, yaşadıkları yeni topluma olan güvendiklerine ve uyum konusunda çaba gösterdiklerine yordanabilir. Ereş'e göre (2014) öğretmenler, göçmen öğrencilerin akademik başarı gösteremediklerini, diğer öğrencilerle uyum sorunu yaşadıklarını ve göçmen ailelerin çocukların eğitimine gerekli önemi vermediklerini düşünmektedirler. Sakız'a göre (2016) okul yöneticile-

ri, göçmen öğrencilerin dil öğrenmede yaşadıkları sıkıntıları aşmalarında kendilerini okul kültürüne ait hissetmeleri için psiko-sosyal destek ve dil desteği gibi hizmetlerin verilmesi gerektiğini belirtmektedir. Okul içerisinde çocukların gelişim, öğrenme ve uyum ile ilgili yaşadığı sorunların yöneticilerin verdiği kararlar, çocuklara sunulan fırsatlar, sınıfların düzenlenme şekli ile öğretmenlerin çocuklara eğitim vermedeki yeterlilik düzeyleri ile yakından ilişkili olduğu da bilinmektedir (Stringer, 2009; akt. Sakız, 2016).

Araştırmaya katılan göçmen öğrenciler için din ortak unsur olarak görülürken dil en önemli fark olarak görülmektedir. Aynı dili konuşmak uyumu kolaylaştırırken farklı dilleri konuşmak toplumsal çevreye uyumu zorlaştırmaktadır. Göçmen öğrencilerin % 44,35'i toplumsal çevreye uyumda ve % 34,05'i Türkçe konuşmakta zorluk çektiklerini ifade etmektedirler. Göçmen öğrencilerin % 47,03'ü sosyal çevreye uyumda ara sıra güçlük çektiklerini, % 31,89'u herhangi bir güçlkle karşılaşmadıklarını ve % 14,59'u ise sosyal çevreye uyumda zorlandıklarını belirtmiştir. Öğretmenlerin göçmen öğrenciler ile yaşadıkları sorunlar üzerine yapılan araştırmalarda (Özer, Komşuoğlu ve Ateşok, 2016; Polat, 2012; Sarıtaş, Şahin ve Çatalbaş, 2016; Uzun ve Bütün, 2016) dil sorununun en önemli sorunlardan biri olduğu sonucu bu araştırma ile benzerlik göstermektedir. Göçmen göçmen öğrencilerin kendi dillerinde eğitim görmemelerinin eğitim-öğretime ilişkin yaşadıkları zorlukları arttırdığını ifade etmektedir (Erden, 2016: 277). Dil hem eğitim hem de yeni toplum hayatına uyum için önemli bir araç olarak görülebilir.

Sarıtaş, Şahin ve Çatalbaş, (2016), yabancı uyruklu öğrencilerle karşılaşılan sorunları dil, davranış, okul-aile ve MEB ile okul işbirliği ve öğretim sürecinde yaşananlar olarak sıralamaktadır. Aynı araştırmada göçmen öğrencilerin karşılaştığı sorunlar için sunulan dil öğrenmede dil kurslarının en etkili çözüm önerisi ortak görüş olarak ifade edilmektedir. Davranış sorunlarına yönelik yabancı öğrencilerle empati kurmak için görüşmek, ilgilenmek, rehberliğe başvurmak çözüm olarak görülmektedir. Okul-Aile işbirliği ile göçmen öğrencilerin sorunlarına yönelik okullarda özel görüşmeler yapabilmek için çağrılan Türk velilerin, yabancı uyruklu velilerle empati kurmaları ve ev ziyaretleri yapılarak öğrenciler ve aileleri ile iletişim kurmaları da çözüm olarak önerilmektedir. Öğretim sürecinde yaşanan sorunlara yönelik çözümleri ise öğrencilerle birbir ilgilenmek, aktif katılımlarını sağlamak, farklı yöntem ve teknikleri uygulamaktır.

Göçmen öğrenciler Türkiye'deki arkadaşlık ilişkileri ile ilgili % 36,76'sı içten hissettiklerini, % 32,43'ü herhangi bir sorun yaşamadıklarını, % 19,05'i sınırlı arkadaşlık ilişkileri kurduklarını ve % 13,51'i yakın arkadaş ilişkisi kuramadıklarını belirtmişlerdir. Göçmen öğrencilerin sosyal çevreye uyumunda % 47,03'ü ara sıra, % 14,59'unun her zaman güçlük çektiğini ifade ederken, % 31,89'u sosyal çevreye uyumda herhangi bir güçlük yaşamadıklarını belirtmiştir. Erdoğan (2015) göçmenlerin uyumlarında önemli rol oynayan etmenlerin başında yeni geldikleri toplumun göçmenlere yönelik empatik

bakabilme ve inisiyatif bırakabilme becerileri gelmektedir. Yavuz (2013) sosyal bütünleşme anlamında uyumdan hem göçmenlerin hem de göç edilen toplum sorumludur. Uyum sayesinde bireylerin kendi öz saygıları gelişerek kültürel kimlik uyumu kolaylaşacak yeni toplum tarafından daha çabuk kabul görecektir.

Göçmen öğrencilerin sosyal yaşantılarına yönelik ifade ettikleri önemli sorunlardan biri de kendilerine ön yargılı davranılması (% 15,14) ve ayrımcılık (% 7,3) olarak görülmektedir. Bununla birlikte göçmen öğrencilerin % 61,08'i zaman zaman ayrımcılığa uğradıklarını belirtmişlerdir. Ön yargıların önüne geçmenin ve iki toplum arasındaki önyargının en aza indirilmesinin en iyi yolu eğitimidir (Baker, 2011). Bu açıdan göçmen öğrencilerinin sorunların çözümünde Türkiye'de kendilerine yönelik davranışlara ilişkin görüşleri önem kazanmaktadır. Göçmen öğrencilerin % 53,51'i en önemli beklentilerinin arkadaş olmak sırasıyla % 16,22 derslerinde yardımcı olunması, % 13,51 kendilerini rahatsız etmemeleri ve %10,81 sorunlarını paylaşabilmeyi olduğu görülmektedir. Özgür'e göre (2010) eğitim hayatını Türkiye'de sürdüren çocuklar için, kalabalık içinde yabancı olmak belirleyici bir deneyimdir. Bir an önce eğitim sistemine uyumlarını sağlamak en önemli ve öncelikli çözüm olarak görülmelidir. Çünkü başarılı ve mutlu bir hayat için eğitim anahtar niteliğindedir. Göç sebepleri uyuma yönelik göçmen algı ve davranışlarına yön vermektedir. Göçmenlerin önemli bir bölümü çocuk ve genç yaşta insanlardan oluşmaktadır ve sayısı Türkiye'de gitgide artmaktadır. Formal eğitim alamasa da yaşam içinde Türkçeyi öğrenmektedir (Oytun ve Gündoğar, 2015: 7). Bu durum uyumu kolaylaştırmaktadır. Toplumlar arasındaki benzerlikler uyumu kolaylaştırması yönüyle katılımcıların görüşlerini desteklemektedir.

Türkiye'de eğitim gören göçmen öğrencilerin % 47,03'ü hayatlarını bu ülkede devam ettirmek istediklerini belirtirken % 37,84'ü kararsız olduklarını ve % 11,35'i Türkiye'de hayatlarını devam ettirmek istemediklerini belirtmişlerdir. Bu durum değerlendirildiğinde göçmenlerin ülkemize yönelik görüşlerinin büyük oranda iyi olduğu sonucuna ulaşılabilir.

Öneriler

Bu çalışmada göçmen öğrenciler tarafından yaşanan deneyimler; Türkçe dil sorunu, iletişim, dersleri anlama, arkadaşlık, kötü davranışlar, ayrımcılık, önyargılı davranılması, yalnızlık, kültürel-sosyal ve diğer farklılıklar belirli sorunlar olarak açıklanmıştır. Yaşanan deneyimlere ait algıların genellikle sorunlar olmasına rağmen göçmen öğrencilerin çoğunluğu Türkiye'de yaşamaya devam etme eğilimindedir. Bu nedenle öncelikle öğrencilerin Türkçe öğrenmelerinin sağlanması, eğitim ortamlarının ihtiyaçlarına göre düzenlenmesi, öğretmenlerin yabancı öğrencilerin eğitimine hazırlanması, uyumlarını kolaylaştırmaya yönelik rehabilitasyon ve toplumsal bilgilendirme yapılması gerekmektedir. Eğitimde fırsat eşitliği ilkesi göz önünde bulundurulduğunda, göçmenlerin Türkçe veya anadillerinde eğitim almalarına olanak sunulmalıdır.

Kaynakça

- Akıncı, B., Nergiz, A. ve Gedik, E. (2004). *Nüfus Mübadelesi: Kayıp Bir Kuşağın Hikâyesi*, İstanbul: İletişim Yayınları.
- Akıncı, B., Nergiz, A. ve Gedik, E. (2015). Uyum süreci üzerine bir değerlendirme: göç ve toplumsal kabul. *Göç Araştırmaları Dergisi-The Journal of Migration Studies*, 1(2), 58-83.
- Aksoy, Z. (2012). Uluslararası göç ve kültürlerarası iletişim. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 5(20), 292-303.
- Anatı, R. ve Erciyes, C. (2021). Türkiye'deki Suriyeli ergenlerin yaşadığı psikososyal sorunlar ve ailenin rolü. *Aydın Sağlık Dergisi*, 7(1), 41-54.
- Angel, B., Hjern, A., & Ingleby, D. (2001). Effects of war and organized violence on children: A study of Bosnian refugees in Sweden. *American Journal of Orthopsychiatry*, 71(1), 4-15.
- Arslan, İ., Bozgeyik, Y. ve Alanyacıoğlu, E. (2016). Göçün ekonomik ve toplumsal yansımaları: Gaziantep'teki Suriyeli göçmenler örneği, *İlahiyat Akademi Dergisi*, 129-148.
- Bednov, A. (2009). KEİ Üyesi Devletlerde Göçmenlik – Sosyal ve Kültürel Yönler, Bükreş 32. Genel Kurulu 13 Haziran 2009 Tarihli Raporu, Doküman GA33/CC32/REP/09/tr.
- Börü, N. ve Boyacı, A. (2016). Göçmen öğrencilerin eğitim-öğretim ortamlarında karşılaştıkları sorunlar: Eskişehir ili örneği, *Turkish Studies International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 11(14), 123-158. <http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.9818>.
- Buz, S. (2004). *Zorunlu çıkış zorlu kabul- mültecilik*. Ankara: SGDD Yayınları.
- Castles, S., & Miller, M. J. (2008). *Göçler çağı - modern dünyada uluslararası göç hareketleri* (çev. B.U. Bal, İ. Akbulut), İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Civan, O. ve Gökalp, A. (2011). Göçmen işçi kavramı ve göçmen işçilerin iş sağlığı ve güvenliği. *Çalışma ve Toplum*, 1, 233-264.
- Çağlayan, S. (2011). Göç Kavramı ve Kuramları, Güneş, F. (ed.) Kent Sosyolojisi, Eskişehir: Anadolu Üniversitesi AÖF Yayınları.
- De Jong, G. F. (2000). Expectations, gender, and norms in migration decision-making. *Population Studies*, 54, 307-319.
- Emin, M. N. (2016). Suriyeli çocukların eğitimi "Kayıp Nesil" felaketini önleyecek. *Anadolu Ajansı*. <http://aa.com.tr/tr/turkiye/suriyeli-cocuklarin-egitimi-kayip-nesil-felaketini-onleyecek/551554>
- Emin, M. N. (2016). *Türkiye'deki Suriyeli Çocukların Eğitimi, Temel Eğitim Politikaları*. Ankara: SETA Vakfı Yayınları.
- Erden, G. (2016). Mülteci çocuklar üzerine. *Nesne Psikoloji Dergisi*, 4(8), 269.
- Erdoğan, M. M. (2015), *Türkiye'deki Suriyeliler Toplumsal Kabul ve Uyum*. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.

İstanbul İli Beylikdüzü İlçesinde Yaşayan Göçmen Öğrencilerin Deneyimlerinin İncelenmesi

- Eren, Z. (2019). Yönetici ve öğretmen görüşlerine göre göçmen çocukların eğitim sorunları ve çözüm önerileri. *Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 19(1), 213-234.
- Ereş, F. (2014). Göçmen öğrencilere eğitim veren öğretmenlerin sorunları: Tokat örneği. *Ulusal Eğitim Bilimleri Kurultayı*, Kocaeli Üniversitesi.
- Ereş, F. (2017). Türkiye’de göçmen eğitim sorunsalı ve göçmen eğitiminde farklılığın yönetimi, Çankırı Karatekin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 6(2), 17-30.
- Erkılıç, M., & Durak, S. (2013). Tolerable and inclusive learning spaces: An evaluation of policies and specifications for physical environments that promote inclusion in Turkish primary schools. *International Journal of Inclusive Education*, 17, 462-479.
- Erol, M. ve Ersever, O. G. (2014), Göç krizi ve göç krizine müdahale. *Kara Harp Okulu Bilim Dergisi*, 24(1).
- Fazel, M., Doll, H. ve Stein, A. (2009). A school-based mental health intervention for refugee children: An exploratory study. *Clinical Child Psychology and Psychiatry*, 14(2), 297-309.
- Galloway, F. J. ve Jenkins R. J. (2005). The adjustment problems faced by international students in the United States: A comparison of international students and administrative perceptions at two private, religiously affiliated universities. *NASPA Journal*, 42(2), 175-187,
- Gelekcı, C. (2010). Belçika’da yaşayan Türk gençlerinin kültürel aktarım sürecinde ana dillerini öğrenme ve kullanma durumları. *Hacettepe Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, 12, 163-194
- Giani, L. (2006). Migration and education: Child migrants in Bangladesh. <https://www.sussex.ac.uk/webteam/gateway/file.php?name=mwp33.pdf&site=252>
- Gümüşten, D. (2017). Mülteci çocukların eğitimi ve uyumlarına yönelik yapılan müdahale programları üzerine bir derleme, *Nesne Psikoloji Dergisi (NPD)*, 5(10), 247-264.
- Güzel, S. (2013). Göçmen çocuklar ve Denizli’de yaşam koşulları. *Sosyolojik Araştırmalar Dergisi*, 1, 1-36.
- İçduygu, A. (2012). *Türkiye’de Düzensiz Göç*. Ankara: Uluslararası Göç Örgütü Yayınları.
- Karasar, N. (2020). *Bilimsel Araştırma Yöntemi: Kavramlar, İlkeler, Teknikler*. Ankara: Nobel Basımevi.
- Kaştan, Y. (2015). Türkiye’de göç yaşamış çocukların eğitim sürecinde karşılaşılan problemler. *Uluslararası Sosyal ve Eğitim Bilimleri Dergisi*, 2(4), 216-229.
- Kılınç, E. (2014). *Antalya’da yaşayan yabancı uyruklu aile çocuklarının karşılaştığı eğitim sorunları (Uluslararası Özel Antalya Rus Okulu Örneği)*. (Yüksek Lisans Tezi) Akdeniz Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Antalya.
- Koçak, Y. ve Terzi, E. (2012). Türkiye’de göç olgusu, göç edenlerin kentlere olan etkileri ve çözüm önerileri. *Kafkas Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 3(3), 163-184.
- Lee, G. (2011). *Understanding the process of educational assimilation for refugee and non-refugee immigrant students: A pilot study of a community college*. (Yüksek Lisans Tezi), Graduate School of Vanderbilt University, Tennessee.

- Miles, M. B. ve Huberman, A. M. (2016). *Nitel Veri Analizi*. Ankara: Pegem Akademi.
- Oytun, O. ve Gündoğar, S. S., (2015). *Suriyeli Sığınmacıların Türkiye'ye Etkileri Raporu*, Ankara: ORSAM- TESEV Rapor No: 195.
- Özdemir, S. M., Benzer, H. ve Akbaş, O. (2009). Almanya'da yaşayan 15-19 yaş Türk gençlerinin eğitim sorunlarına ilişkin bir inceleme (Kuzey Ren Vestfalya ÖRNEĞİ), *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi (KEFAD)*, 10(1), 23-40.
- Özgür, Ö. (2010). Çok kültürcü sosyal hizmet: Eleştirel bir bakış. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 21(2), 89-104.
- Perşembe, E. (2010). F. Almanya'nın Baden-Württemberg eyaletinde eğitim sistemi ve Türk göçmen çocuklarının eğitim sorunları. *On Dokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 29(29), 55-80.
- Rousseau, C. ve Guzder, J. (2008). School-based prevention programs for refugee children. *Child and Adolescent Psychiatric Clinics of North America*, 17(3), 533-549.
- Sağlam, S. (2006). Türkiye'de iç göç olgusu ve kentleşme. *Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, 5, 34-44
- Sakız, H. (2016). Göçmen çocuklar ve okul kültürleri: Bir bütünleştirme önerisi, *Göç Dergisi*, 3(1), 65-81.
- Sarıkaya, H. S. (2014). Belçika Flaman Bölgesi eğitim sisteminde Türk kökenli çocukların yaşadığı temel eğitim sorunların incelenmesi, *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 8, 246-260.
- Sarıtaş, E., Şahin, Ü. ve Çatalbaş, G. (2016). İlkokullarda yabancı uyruklu öğrencilerle karşılaşılan sorunlar, *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 25(1), 208-229.
- Selçuk, Z. ve Palancı, M. (2014). Araştırmaların eğilimleri: İçerik analizi. *Eğitim ve Bilim Dergisi*, 39(173), 430-453.
- Şimşek, A. S. (2014). Alfa İstatistik. Anket ile ölçek arasındaki farklar nelerdir? 03.06.2018 tarihinde <http://www.alfaistatistik.com/> adresinden erişilmiştir.
- Taylor, S., & Sidhu, R. K. (2012). Supporting refugee students in schools: What constitutes inclusive education?. *International Journal of Inclusive Education*, 16(1), 39-56.
- T.C. İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü (2021). Yabancı Uyrukluların İkamet İzinleri. Erişim adresi: <https://www.goc.gov.tr/ikamet-izinleri>.
- Topçuoğlu, R. A. (2012). Türkiye'de göçmen çocukların profili, sosyal politika ve sosyal hizmet önerileri hızlı değerlendirme araştırması. İsveç Uluslararası Kalkınma ve İşbirliği Ajansı ve Uluslararası Göç Örgütü (IOM). 03.06.2018 tarihinde http://www.turkey.iom.int/documents/Child/IOM_GocmenCocukRaporu_tr_03062013.pdf adresinden erişilmiştir.
- Topçuoğlu, R. A. (2014). Hayatı Değiştirmek için yola çıkanlar-yola çıkınca değişen hayatlar: Bir müracaatçı grubu olarak göçmen çocuklar. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 25(1), 89-107.
- Topsakal, C., Meray, Z. ve Keçe, M. (2013). Göçle gelen ailelerin çocuklarının eğitim-öğrenim hakkı ve sorunları üzerine nitel bir çalışma. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 6(27), 547-560.

İstanbul İli Beylikdüzü İlçesinde Yaşayan Göçmen Öğrencilerin Deneyimlerinin İncelenmesi

- Toros, A. (2008), *Sorunlu Bölgelerde Göç*. Ankara: Global Strateji Enstitüsü.
- Tunç, A. Ş. (2015), Mülteci davranışı ve toplumsal etkileri: Türkiye'deki Suriyelilere ilişkin bir değerlendirme. *Tesam Akademi Dergisi*, 2(2), 29-63.
- Türkiye Göç Raporu, (2015). T.C. İçişleri Bakanlığı Göç idaresi Genel Müdürlüğü Yayınları. Ankara.
- Yapıcı, M. ve Yapıcı, Ş. (2003). İlköğretim öğretmenlerinin karşılaştığı sorunlar, *Bilim, Eğitim ve Düşünce Dergisi*. 3(3), 9.
- Yavuz, S. (2013). Göç, entegrasyon ve din: Avrupa'da yaşayan Türkler bağlamında bir değerlendirme, *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 6(26), 610-623.
- Yazıcıoğlu, S. (2015), Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Boyutlarıyla Suriyeli Mülteciler, 15.06.2018 tarihinde [http://ww4.ticaret.edu.tr/komsuulkeler/wpcontent/uploads/sites/65/2015/05/Suriyeli-Mülteciler-Paneli.pdf](http://ww4.ticaret.edu.tr/komsuulkeler/wpcontent/uploads/sites/65/2015/05/Suriyeli-Multeciler-Paneli.pdf), adresinden erişilmiştir.
- Yıldırım, B. ve Şimşek, H. (2013). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri* (9. baskı). Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yılmaz, T. T. (2005). *Göçün kadın yaşamı üzerindeki etkileri*. (Yüksek Lisans Tezi). Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Van.